

نبردهای فکری با مشکلات اقتصادی!

☞ ثروت در گردش

۱ - مبارزه مثبت با تراکم ثروت!

۲ - مبارزه منفی با . . .

یکی از اصول حساس اقتصادی، که اسلام پیش از هر مکتبی آنرا مورد توجه قرار داده گردش پول است، پول قدیمی ترین وسیله ایست برای مبادلات اجناس و خرید و فروش کالا؛ که هر روز و هر ساعت و دقیقه باید در دست افراد اجتماع بچرخد و بدین وسیله اقتصاد اجتماعی را تنظیم کند.

پول اگر روزی از گردش طبیعی خود بازماند، اجتماع بیک فلج اقتصادی جبران ناپذیر گرفتار شده، و همین عفریت خطرناک باعث پیدایش بحران اقتصادی میگردد.

بایک مثال مطلب را ساده تر کنیم: درست پول از نظر گردش مانند گردش گلبولهای خون است در اعضاء بدن انسان، چنانکه اگر مقداری از گلبولها در یک نقطه توقف نموده و متراکم شوند، انسان را بیک بیماری خطرناک بنام «آپسه» مبتلا میکند و این بیماری فرد مبتلا بمرض را هلاک میکند، همچنان توقف پول و تراکم ثروت گرچه بساط مستمکرانه خود را برای فرد نمیگسترده اما بزرگترین خطر شوم را برای اجتماع پیش بینی می کند!

بنابراین آنچه باید در مکتب اقتصاد پیش از هر چه مورد توجه واقع شود همین اصل مهم است: مکتبی که از این عامل فساد پیش گیری کند راستی باین فکر او را توانا و بر نامه اش را حکیمانانه تلقی کرد.

اینجا است که هر انسان روشن فکر وقتی باین نقطه دقیق میرسد و آنرا جز در بر نامه های اسلامی نمی یابد ، بی اختیار مجذوب قوانین مقدس اسلام گردیده در برابر این آئین پاک کرنش میکند .

اسلام برای جلوگیری از تمرکز و رکود ثروت دوم بارزه پی گیر را آغاز میکند :

۱ - مبارزه مثبت با تراکم ثروت !

دو عامل خطرناک ربا و احتکار دیر زمانی است که در میان افراد ملل دنیا حکم فرما بوده است ، ربا یکنوع تجارت و دادوستد است که رباخوار پول را در دست گرفته و با حس شوم سود پرستی خود خون فقرا و بیچارگان جامعه را میمکد و رگ های آنان را بیرون میکشد !

از آنجا که سرمایه دار همیشه دستخوش سقوط و انحطاط اخلاقی است ، گاهی نیروی حرص و ولع او را فرامیگیرد ، غلات و خوراکیها را بدست آورده اندوخته میکند و هیچگونه نمی تواند خود را حاضر کند که آنها را در معرض خرید و فروش و استفاده عموم قرار دهد ، این همان احتکار است که بواسطه آن پایه های اقتصاد اجتماعی بلرزه در میآید !

اصول زندگی اقتصادی بشر بدست کشاورزان میگردد ، زیرا باید مواد خوراکی بواسطه آنها تأمین شود ، حال اگر کشاورزان از پخش مواد خوراکی خودداری کردند ، و یا پول در دست سرمایه داران توقف کرد و در نتیجه کشاورزان فقیر شدند ، و خلاصه ربا و احتکار بر مردم حکومت نمود ، **خفقان اقتصادی ملت را فراق خواهد گرفت !** و در نتیجه آرامش از زندگی اجتماعی برکنار خواهد شد .

یکی از دانشمندان معروف اقتصاد بنام «فرنیس کسنه» (۱) بگوشه ای از این خطرهای پی برده ، اندازین جمله کوتاه را در بیچاره کشورهاییکه کشاورزان آن فقیر باشند، شمار خود قرار داده و آنرا در دیباچه اصلاحات خود نگاشته است.

اما اسلام : دستورات اقتصادی اسلام وقتی باین صحنه‌های پرخطر میرسد با تهدیدات شدید و خطابه‌های آتشین مردم را بیدار میکند و مفاسد این عوامل شیطانی را تشریح میکند .

قرآن کریم در مورد ربا را بزشتی نام برده و مسلمین را بترك و دوری از آن وادار نموده . آیه ذیل قابل دقت است .

« الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا ؛ وَاحِلَ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا ... (۱) »

(کسانی که از ربا استفاده میکنند ، در روزستاخیز مانند کسانی که شیطان آنها را مصروع و دیوانه کرده است از میان توده‌های خاک بر میخیزند ، علت این عذاب آنستکه آنها دادوستد را مانند ربای تلقی کردند ، درحالیکه دادوستد را خدا حلال کرده و ربا را تحریم نموده ...)

در چند جمله بعد بیان را اینچنین عوض میکند : « فَاذْنَبُوا بِحَرَمٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ... (۲) اگر از این فرمان سرپیچی میکنید ، پس اعلان جنگ کنید با خدا و پیامبرش .. »
جملات دیگری از آیات و روایات درباره جلوگیری از جمع ثروت و حبس اموال در شماره قبل گذشت .

۴- مبارزه منفی با تراکم ثروت !

اسلام پس از آنکه عوامل تراکم ثروت را ریشه کن میکند فصول دیگری برای پخش و انتشار ثروت میگشاید .
قانون وراثت مالی یکی از راههای سرمایه داری است که باید هرچه بیشتر مورد دقت قانونگذار واقع شود . این موضوع اگر باهمال بر گذار شود و دقت کافی در آن بعمل نیاید مشکلات اقتصادی فراوانی بوجود خواهد آمد .
مثلا قانون وراثت در انگلستان چنین است که : تمام اموال و دارائی انسان پس از

(۱) سوره بقره ، آیه ۲۷۷ -

(۲) سوره بقره ، آیه ۲۸۰ -

مرگ بیسر بزرگ منتقل میشود (۱) اما این قانون از نظر اسلام درست همان راه تراکم ثروت است ، زیرا در اینصورت فقط پسر بزرگ پس از مرگ پدر از مزایای زندگی برخوردار است ولی سایر افراد خانواده باید گدائی کنند و در زندگی خاک بخورند !

اسلام پس از مرگ پدر یک بر نامه عادلانه ای را برای همه افراد خانواده پیشنهاد میکند ؛ بدین ترتیب که فرزندان ذکور چون باید دارای سرمایه کافی باشند تا بتوانند در اجتماع کار کنند ، همه باید دو برابر اناث ارث ببرند ، از آن طرف بانوان چون از خدمات اجتماعی برکنارند و مخارجشان باید بدست مردها تأمین شود سهم آنها نصف مردها قرار داده شده است ، همسر میت هم باید سهمی از اموال شوهر را ببرد . تفصیل برنامه های دقیق ارثی در کتب فقه مشروحاً بیان شده است .

یکی دیگر از راههایی که از تراکم ثروت جلوگیری میکند وصیت است ؛ اسلام بهر ثروتمندی اجازه میدهد که در هنگام مرگ مقداری از اموال خود را بلا عوض در اختیار دوستان و خویشان خود ، و یا اقربا و بیچارگان قرار دهد . راههای دیگری مانند : صدقه ، زکوة ، خمس ؛ اموالی که در مسافرت حج صرف میشود ، اوقاف و .. و .. که همه جریان ثروت را نتیجه میدهد در قوانین اقتصادی اسلام بقصوب رسیده است .

روح الدین الاسلامی ؛ ص ۲۶۵

نگرفت ولی رنگ ز پاکی گهرما !

با آنکه بودی سروپائی سپرما

موئی نبرد تیغ حوادث زسر ما

صدرنگ جهان بر سرما بیش فرو ریخت

نگرفت ولی رنگ ز پاکی گهرما

که در شکن دام و گهی بند قفس بود

گر باز نشد در چمنی بال و پرما

(مجله دانشمند - حیدر علی کمالی)